

De vele juridische gezichten van circulariteit

Stichting de Nationale DenkTank had in 2018 als thema 'Transitie naar een circulaire metropool'. Aanhakend op dat thema vroeg de DenkTank, een platform van jonge (om)denkers, aan de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in hoeverre er bij de renovatie van het Binnenhof aandacht was voor circulariteit en duurzaamheid.

AUTEUR: EDWIN VAN DIJK

De staatssecretaris reageerde dat duurzaamheid en circulariteit zeker meegenomen zullen worden bij de renovatie. Maar hij schreef ook: "Deze gebouwen zijn gebouwd voor de eeuwigheid, wat zowel de afvalstroom als de vraag naar nieuwe grondstoffen beperkt." Wie dacht dat circulariteit alleen maar over nieuwe en slimme innovaties gaat, heeft het dus mis. De opmerking van de staatssecretaris bewijst eens te meer dat circulariteit een heel ruim begrip is waarin heel veel verschijningsvormen van duurzaamheid en hergebruik ondergebracht kunnen worden. Net zo divers is het palet aan juridische onderwerpen dat in verband gebracht kan worden met circulariteit.

In een serie artikelen in BouwCirculair wil ik relevante juridische onderwerpen in beeld brengen. Welke onderwerpen er zoal spelen en in het bijzonder aandacht verdienen om daar in volgende edities dieper op in te gaan volgen hieronder.

Kringloopontwerp

Een eerste thema is wat wel het 'kringloopontwerp' wordt genoemd. Het veronderstelt dat al bij het ontwerp van een werk goed moet worden nagedacht over circulariteit. Niet alleen de technische mogelijkheden, maar ook de wijze van samenwerken verdient in deze fase alle aandacht. Zo zou een bouwteam kunnen worden gevormd om in een vroeg stadium met alle betrokkenen te onderzoeken wat de beste wijze is om een werk te realiseren dat maximaal circulair is. Daarbij moet niet alleen gekeken worden naar samenwerking op de korte termijn. De noodzaak van langetermijnafspraken roept ook de vraag op of hier een op traditionele leest geschoeide UAV 2012 bij past, of het juist passender is om te kiezen voor een geïnte-

greerd model onder de vlag van de UAV GC 2005 of zelfs moet worden uitgeweken naar een geheel andere contractvorm.

Modulariteit

Keuzes die worden gemaakt als het gaat om de contractvorm, hangen nauw samen met een tweede aspect en dat is 'modulariteit'. Een werk moet zoveel mogelijk gedecomposeerd kunnen worden in 'modules', dus onderdelen die gemakkelijk los te koppelen zijn en daarmee onderhoud en vervanging makkelijker maken. Als eenvoudig voorbeeld kan worden genoemd een demontabel systeem van zonnepanelen, maar dat zou ook de telemetrie van een rioleringsstelsel kunnen zijn of de 'bewegende delen' van een fietsersbrug. Ik kom daar zo nog op terug.

Verdienmodel

Kiezen voor modules heeft consequenties voor het verdienmodel. Hier komt het derde thema 'verdienstelijking' in beeld. Daarmee wordt bedoeld dat producenten hun verdienmodellen gaan baseren op vormen van verhuur, service en onderhoud. De producent draagt het eigendom van hetgeen hij heeft gerealiseerd of geleverd niet over aan zijn opdrachtgever maar behoudt dit juist. Gedurende het gebruik blijft hij dan verantwoordelijk voor beheer, onderhoud en vervanging, wat vaak ook met digitale technieken op afstand kan plaatsvinden. Hoe minder onderhoud, hoe beter dit is voor het verdienmodel, wat een impuls kan geven om goede kwaliteit te leveren. Dit roept echter vragen op over eigendom. Traditioneel is of wordt de opdrachtgever eigenaar van het gebouw of werk dat wordt gerealiseerd. Neem bijvoorbeeld de al genoemde zonnepanelen. Maken die onderdeel uit van een gebouw, dan

Mr. Edwin van Dijk, advocaat bij Construct Advocaten

is de gebouweigenaar ook automatisch eigenaar van deze zonnepanelen. Maar dat hoeft niet zo te zijn. Het is denkbaar dat de leverancier van de zonnepanelen eigenaar blijft. Als eigenaar verhuurt hij de zonnepanelen, regelt ze op afstand in, lost storingen op en pleegt onderhoud, neemt ze indien nodig terug en zorgt voor vervanging. Binnen de huidige wetgeving lijkt dit allemaal mogelijk, maar het kost wel wat juridische hoofdbreken om dit goed te regelen.

Intensiveren

Een laatste thema kan worden samengevat onder de naam 'intensiveren'. Hieronder wordt verstaan dat hetgeen wij hebben, beter wordt gebruikt om productie van meer te voorkomen. Als een gww-aannemer beschikt over een slibvormpaver, die een groot deel van het jaar niet wordt gebruikt, kan het zinvol zijn een platform te creëren waarop gebruik van materieel kan worden gedeeld, in plaats van dat iedere aannemer zijn eigen slibvormpaver aanschaft. Dit vergt echter wel heldere afspraken, ook met bankinstellingen die dergelijk materieel hebben gefinancierd.

Regelgeving

Geheel los van deze thema's kan ook de overheid nog een duit in het zakje doen door eisen te stellen aan de circulariteit van te verwerken bouwstoffen, bijvoorbeeld door daarvoor regels op te nemen in het Bouwbesluit. Ook kunnen op het gebied van de ruimtelijke ordening maatregelen worden genomen. Bestemmingsplannen kunnen zo worden ingericht dat functiewisselingen gedurende de levensduur van een gebouw worden vergemakkelijkt. Hierdoor wordt niet alleen het hergebruik van bestaande gebouwen gestimuleerd, maar ook nieuwbouw

“Circulariteit kent vele definities en minstens zo veel toepassingen, die echter allemaal samenkomen in een belangrijke succesfactor, en dat is 'samenwerken'”

waarbij wordt uitgegaan van het principe van 'anticiperend bouwen'. Het laatste veronderstelt een wijze van bouwen waar al in het ontwerp met functiewijzigingen rekening wordt gehouden.

Samenwerken

Circulariteit kent vele definities en minstens zo veel toepassingen, die echter allemaal samenkomen in een belangrijke succesfactor, en dat is 'samenwerken'. Samenwerken is vooral 'doen' maar wel gebaseerd op heldere afspraken. Daarbij hoeft het recht creativiteit en innovaties zeker niet in de weg te staan. Integendeel, een juist gebruik van regels kan helpen om tot heldere afspraken te komen, zodat overheden en marktpartijen ook risico's durven nemen en financierders een dergelijk 'avontuur' ook durven ondersteunen. Stof genoeg om hier in de komende edities dieper op in te gaan.

constructadvocaten.nl

Reageren?
e.dijk@constructadvocaten.nl
 T 06 22449612